

УДК 341.215.4:314.15(4-6ЄС)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.87>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІГРАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ: ЕВОЛЮЦІЯ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Герич А.Й.,

кандидат юридичних наук, доцент,

юридичний факультет,

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Герич А.Й. Правове регулювання міграційного контролю в Європейському Союзі: еволюція та виклики сьогодення.

Вказується, міграційна політика Європейського Союзу пройшла довгий шлях еволюції від окремих національних підходів до формування єдиної комплексної системи управління міграційними потоками. Створення Шенгенської зони та запровадження спільних стандартів прикордонного контролю заклали фундамент для подальшого розвитку міграційного законодавства ЄС, яке сьогодні охоплює широкий спектр питань – від надання притулку до протидії нелегальній міграції.

У статті досліджується еволюція правового регулювання міграційного контролю в Європейському Союзі від його заснування до сучасності, з особливим акцентом на зміни, спричинені російським вторгненням в Україну. Проаналізовано п'ять основних етапів розвитку міграційного законодавства ЄС та їхні характерні особливості.

Детально розглянуто перший етап, який характеризувався відсутністю системного підходу до міграційного регулювання, та другий етап, ключовою подією якого стало прийняття Регламенту 1612/68. Досліджено значення цього документу для встановлення принципу недискримінації працівників та права на возз'єднання сімей. Проаналізовано важливі судові рішення, які сформували практику застосування Регламенту та вплинули на подальший розвиток міграційного законодавства.

Особливу увагу приділено третьому етапу, коли відбулася трансформація міграційних питань з економічної площини в політичну сферу. Висвітлено роль Спеціальної групи з питань імміграції (Треві) та значення Шенгенської угоди у формуванні єдиної міграційної політики ЄС. Проаналізовано четвертий етап, що розпочався у 2010-х роках та характеризувався появою нових викликів для міграційної політики ЄС, зокрема кризою 2014-2015 років.

Детально досліджено сучасний етап правового регулювання міграційного контролю, що розпочався після російського вторгнення в

Україну. Проаналізовано безпрецедентне застосування Директиви про тимчасовий захист та впровадження комплексу заходів для підтримки українських біженців. Визначено ключові зміни в правовому регулюванні, включаючи операційні заходи на кордонах, фінансову підтримку, координацію між державами-членами та інтеграційні заходи.

На основі проведеного дослідження зроблено висновок про здатність ЄС адаптувати свої правові механізми до нових викликів та про можливість використання досвіду реагування на українську кризу як моделі для подальшого розвитку міграційної політики ЄС.

Ключові слова: міграційний контроль, Європейський Союз, правове регулювання, тимчасовий захист, українські біженці.

Gerych A.Y. Legal regulation of migration control in the European Union: evolution and current challenges.

It is indicated that the migration policy of the European Union has come a long way of evolution from individual national approaches to the formation of a single comprehensive system for managing migration flows. The creation of the Schengen area and the introduction of common border control standards laid the foundation for the further development of EU migration legislation, which today covers a wide range of issues – from granting asylum to combating illegal migration.

The article examines the evolution of legal regulation of migration control in the European Union from its foundation to the present day, with a special emphasis on the changes caused by the Russian invasion of Ukraine. Five main stages of the development of EU migration legislation and their characteristic features are analyzed.

The first stage, which was characterized by the lack of a systematic approach to migration regulation, and the second stage, the key event of which was the adoption of Regulation 1612/68, are considered in detail. The significance of this document for establishing the principle of non-discrimination of workers and the right to family

reunification is examined. Important court decisions that shaped the practice of applying the Regulation and influenced the further development of migration legislation are analyzed.

Particular attention is paid to the third stage, when migration issues were transformed from the economic sphere into the political sphere. The role of the Special Group on Immigration (TREVI) and the importance of the Schengen Agreement in the formation of a common EU migration policy are highlighted. The fourth stage, which began in the 2010s and was characterized by the emergence of new challenges for the EU migration policy, in particular the crisis of 2014-2015, is analyzed.

The modern stage of legal regulation of migration control, which began after the Russian invasion of Ukraine, is examined in detail. The unprecedented application of the Directive on Temporary Protection and the implementation of a set of measures to support Ukrainian refugees are analyzed. Key changes in legal regulation are identified, including operational measures at the borders, financial support, coordination between Member States and integration measures.

Based on the research conducted, a conclusion was drawn about the EU's ability to adapt its legal mechanisms to new challenges and about the possibility of using the experience of responding to the Ukrainian crisis as a model for the further development of the EU's migration policy.

Key words: migration control, European Union, legal regulation, temporary protection, Ukrainian refugees.

Постановка проблеми. Міграційна політика Європейського Союзу пройшла довгий шлях еволюції від окремих національних підходів до формування єдиної комплексної системи управління міграційними потоками. Створення Шенгенської зони та запровадження спільних стандартів прикордонного контролю заклали фундамент для подальшого розвитку міграційного законодавства ЄС, яке сьогодні охоплює широкий спектр питань - від надання притулку до протидії нелегальній міграції.

Безпрецедентна міграційна криза 2015-2016 років виявила суттєві недоліки в існуючій системі та спонукала до її реформування. Однак справжнім випробуванням для міграційної політики ЄС стала масова міграція українців внаслідок російського вторгнення в 2022 році. Вперше в історії ЄС було активовано механізм тимчасового захисту, що дозволив оперативного надати допомогу мільйонам біженців з України та продемонстрував здатність європейських інституцій до швидкої адаптації правових механізмів у кризових ситуаціях.

У контексті сучасних викликів особливої актуальності набуває аналіз ефективності існуючих

правових механізмів міграційного контролю та пошук шляхів їх удосконалення. Досвід управління міграційними потоками з України став каталізатором для переосмислення підходів до регулювання вимушеної міграції та захисту прав біженців у межах ЄС, що зумовлює необхідність детального дослідження цієї проблематики.

Розвиток європейської інтеграції характеризується формуванням системи міграційного контролю, що відображено в правових актах ЄС. Ця система переважно має рестриктивний характер, спрямований на регулювання та обмеження міграційних потоків. Водночас, зміст та спрямованість міграційного законодавства ЄС не є статичними - вони еволюціонують під впливом соціальних, економічних та політичних чинників, відображаючи як внутрішні трансформації Союзу, так і реакцію на зовнішні виклики сучасності.

Стан опрацювання проблематики. Дослідженням правового регулювання міграційного контролю в ЄС займалися численні вітчизняні та зарубіжні науковці. Серед українських дослідників варто відзначити праці О. Малиновської, яка досліджувала міграційну політику ЄС та її вплив на Україну, С. Мосьондза, який аналізував адміністративно-правові засади міграційної політики, та Ю. Римаренка, що вивчав міжнародно-правові механізми регулювання міграції. Серед зарубіжних авторів вагомий внесок зробили С. Каслз, який досліджував глобальні міграційні тренди, А. Геддес, що спеціалізується на політиці ЄС щодо міграції та притулку, та К. Хайльброннер, який аналізував правові аспекти європейської міграційної системи.

Особливої уваги заслуговують дослідження останніх років, присвячені реакції ЄС на міграційну кризу 2015-2016 років та масовий приплив біженців з України після 2022 року. У цьому контексті важливими є роботи П. Пірса щодо трансформації міграційної політики ЄС в кризових умовах та Е. Тілман, яка досліджувала імплементацію Директиви про тимчасовий захист.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі правового регулювання міграційного контролю в Європейському Союзі, виявленні основних тенденцій його еволюції та визначенні ключових викликів на сучасному етапі. Для досягнення мети передбачається дослідити історичний розвиток міграційного законодавства ЄС, проаналізувати сучасну систему правових механізмів контролю за міграцією, оцінити ефективність їх застосування в умовах нових міграційних викликів та розробити рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання міграційного контролю в ЄС.

Виклад основного матеріалу. Еволюція правового регулювання міграційного контролю

лю в ЄС пройшла чотири основні етапи розвитку. Перший етап (від заснування ЄС до кінця 1960-х) характеризувався відсутністю системного підходу до міграційного регулювання через низьку актуальність цих питань. Протягом другого етапу (кінець 1960-х – 1970-ті) фокус зосереджувався на соціально-економічних аспектах міграції. Третій етап (1980-ті – 2000-ні) відзначився трансформацією міграційних питань з економічної площини у політичну сферу. Четвертий етап, що розпочався у 2010-х роках, характеризується появою нових викликів для міграційної політики ЄС, які потребують адаптації існуючих правових механізмів. І, нарешті, сучасний етап – зміни правового регулювання міграційного контролю в Європейському Союзі після вторгнення РФ на територію України. Розглянемо їх більш детально.

1. Еволюція правового регулювання міграційного контролю в Європейському співтоваристві мала поетапний характер. На початковому етапі формування Співтовариства міграційне регулювання не було пріоритетним напрямом – ні питання вільного переміщення осіб в межах внутрішнього ринку, ні міграція громадян третіх країн не розглядалися як значущі.

2. Другий етап розпочався з ухваленням Регламенту ЄЕС № 1612/68 «Про свободу пересування працівників в рамках співтовариства» [1] у 1968 році. Цей документ став відповіддю на зростаюче занепокоєння європейських держав щодо збільшення кількості іммігрантів. Це ознаменувало перехід від ліберальної міграційної політики до більш рестриктивного підходу з посиленням контролем на національному рівні [2, с. 757]. Попри запровадження обмежувальних заходів щодо міграції, європейські країни продовжували потребувати трудових мігрантів для заповнення дефіциту дешевої та мобільної робочої сили. Провідні держави, зокрема Франція, Німеччина та Нідерланди, навіть проводили політику активного залучення працівників-мігрантів. Регламент 1612/68 був покликаний збалансувати ці протилежні тенденції – з одного боку, впроваджуючи контрольовані обмеження, а з іншого – створюючи механізми для стимулювання трудової мобільності в межах Європейського співтовариства.

Регламент 1612/68 встановив фундаментальний принцип недискримінації працівників з держав-членів ЄС. Документ гарантував громадянам будь-якої держави-члена право працевлаштування в інших країнах Співтовариства на рівних умовах з місцевими громадянами – як щодо доступу до роботи, так і стосовно умов праці та її оплати. Свобода пересування була визначена як базове право працівників та їхніх сімей. Для практичної реалізації цього принципу Регламент зобов'язав держави-члени забезпе-

чити фактичну та юридичну рівність у всіх питаннях працевлаштування та житла для громадян інших країн-членів.

Важливим нововведенням Регламенту стало закріплення права працівників на возз'єднання сімей під час працевлаштування за кордоном. Це положення базувалося на розумінні необхідності забезпечити повноцінну інтеграцію не лише самого працівника, але й членів його родини в країні перебування [3, с. 128]. Регламент 1612/68 встановив комплексний підхід до інтеграції трудових мігрантів та їхніх сімей. Члени сім'ї працівника, незалежно від громадянства, отримали право на проживання та працевлаштування в країні перебування працівника. Більше того, Регламент передбачав рівний доступ дітей працівників-мігрантів до освіти всіх рівнів на тих самих умовах, що й для місцевих громадян. Держави-члени були зобов'язані не лише гарантувати це право, але й активно сприяти освітній інтеграції дітей мігрантів, створюючи для цього оптимальні умови.

В той же час, держава-член може тимчасово призупинити вільний рух іноземних працівників до держави. Якщо держава-член зазнає або передбачить порушення на її ринку праці, «які можуть серйозно загрожувати рівню життя або рівню зайнятості в певному регіоні чи професії» [1], країна має обов'язок інформувати Комісію та інших учасників-держав про відповідні обставини. Комісія, зі свого боку, зобов'язана опрацювати отриману інформацію та представити свої висновки. При цьому, згідно з регламентом, держави-учасниці не мають права запроваджувати законодавчі, нормативні чи адміністративні заходи, які б створювали зайві вимоги або невідповідні обмеження щодо трудових мігрантів та членів їхніх родин.

У досліджуваній період на перший план вийшло завдання подолання дискримінації за національною ознакою в рамках Співтовариства. Втім, протиріччя між антидискримінаційною політикою ЄС та обмежувальними заходами окремих країн-членів були постійним явищем. Це пояснюється тим, що процес скасування обмежень щодо вільного переміщення працівників у межах Співтовариства відбувався поступово, а не одномоментно.

Так, наприклад, права, закріплені Регламентом, стали предметом розгляду в Європейському суді справедливості. Так, у справі *Commission v. French Republic* [4] 1986 року визначено, що Французький кодекс охорони здоров'я зобов'язував лікарів та стоматологів реєструватися у відповідному реєстрі. Однак, можна було зареєструватися лише в одному місці – за місцем роботи. Крім того, Французький кодекс забороняв лікарям реєструватися в іншій державі після реєстрації у Французькому медичному товаристві.

Доцільність таких обмежень обґрунтовувалася урядом Франції необхідністю дотримувалися етичних зобов'язань Франції практикуючими лікарями. Комісія ж стояла на позиції, що це не є переконливою причиною загальних заборон, які могли б виправдати таке порушення принципу недискримінації та рівного ставлення.

У цій справі Суд ЄС визнав важливість дотримання етичних норм у медичній галузі, на чому наполягав французький уряд. Однак, Суд постановив, що вимоги щодо реєстрації порушують принцип недискримінації, невиправдано обмежуючи свободу пересування та право на рівне ставлення до працівників. Рішення ґрунтувалося на статті 3 Регламенту, яка встановлює принцип рівного ставлення та забороняє державам-членам впроваджувати законодавчі, нормативні чи адміністративні заходи, що «створюють перешкоди для працевлаштування іноземців або висувають до них вимоги, які не застосовуються до власних громадян» [1]. Згідно з цією статтею, також заборонено ухвалювати закони, постанови або впроваджувати адміністративні практики, які, попри формально однакове застосування до всіх, фактично спрямовані на те, щоб перешкоджати громадянам інших держав-членів отримувати запропоновану роботу, або ж призводять до такого результату.

Регламент не давав чіткої відповіді на питання, чи поширюються на членів сім'ї трудового мігранта (подружжя та дітей) такі ж правила доступу до професійної діяльності, як і для громадян країни перебування. Це питання було згодом роз'яснене Європейським судом у справі *Gill v. Regierungspriisident* [5] теж у 1986 році.

Справа стосувалася лікаря з Кіпру, який, перебуваючи у шлюбі з британською громадянкою, звернувся за отриманням безстрокової ліцензії на медичну практику в Німеччині. Незважаючи на те, що заявник виконав усі необхідні вимоги для отримання ліцензії, йому було відмовлено. За чинним на той час німецьким законодавством, право на отримання постійної ліцензії (за умови відповідності іншим критеріям) мали лише німецькі громадяни, громадяни інших країн-членів ЄС та особи без громадянства. Громадянам третіх країн могли надавати тільки тимчасовий дозвіл, і це рішення належало до компетенції відповідного органу влади.

У своєму рішенні суд постановив, що оскільки основні інституції ЄС (Рада, Комісія та Європейський суд) мають завдання сприяти повній інтеграції трудових мігрантів та їхніх сімей у країні перебування, то члени подружжя працівників повинні мати такі ж права доступу до професійної діяльності, як і громадяни приймаючої країни, незважаючи на вид роботи. Таким чином, спираючись на статтю 3 Регламенту, позивач мав право подавати заяву на отримання

постійної ліцензії для здійснення медичної практики в Німеччині.

Ще одне положення регламенту, яке потребувало роз'яснення суду, стосувалося визначення терміну «соціальна перевага». Це було пов'язано з тим, що стаття 7 Регламенту гарантувала працівникам-громадянам однієї країни-члена, які працюють в іншій країні-члені, «такі ж соціальні та податкові переваги, як і місцевим працівникам». Європейський суд роз'яснив, що поняття «соціальні переваги» включає всі пільги, які зазвичай надаються місцевим працівникам виключно на підставі факту їхнього проживання на території країни [6; 7].

3. На третьому етапі, який виокремлюється в цій статті, міграційні питання перемістилися з економічно-соціальної площини (де вони стосувалися конкурентних відносин, соціального захисту працівників та об'єднання родин задля створення єдиного ринку товарів і праці) до політичної сфери.

Міграційне питання набуло політичного забарвлення значною мірою через те, що система надання притулку все частіше використовувалася як спосіб економічної міграції. Притулок перетворився на альтернативний канал для економічної імміграції до країн ЄС, що призвело до його асоціації з нелегальною міграцією. Це підтверджується і на офіційному веб-сайті Єврокомісії, де серед завдань системи Eurodac зазначено можливість для правоохоронних органів країн-членів зіставляти відбитки пальців з кримінальних справ з тими, що зберігаються в базі даних EURODAC [8], з метою запобігання, виявлення та розслідування серйозних злочинів та тероризму та при суворо контрольованих обставинах та конкретних гарантіях.

Характерною рисою цього періоду стало налагодження співробітництва між європейськими державами через Спеціальну групу з питань імміграції (Треві) та Шенгенську групу, а також взаємодія з профільними структурами, зокрема поліцейськими органами. Назва Спеціальної групи з питань імміграції «Треві» походить від аббревіатури «terrorism, radicalism, extremism and international violence» (Trevi) [9, с. 2].

Хоча діяльність цієї групи не була безпосередньо частиною євроінтеграційних процесів, вона суттєво вплинула на формування міграційної політики країн ЄС. Група «Треві», заснована у 1976 році дванадцятьма країнами ЄС, мала на меті протидію тероризму та координацію правоохоронних органів. Її діяльність базувалася на міждержавній співпраці та включала взаємодію з головними органами Співтовариства - Європейською Комісією та Європейським Парламентом. Структура «Треві» складалася з трьох рівнів:

1. Міністерський рівень (зустрічі міністрів внутрішніх справ країн-учасниць);

2. Рівень вищих посадовців організації «Треві»;

3. Рівень робочих груп, куди входили представники міністерств внутрішніх справ, поліції та служб безпеки.

Відзначимо, група досягла значних результатів: налагодила ефективну взаємодію між поліцейськими, митними та міграційними службами країн Співтовариства; розробила проект Європейської інформаційної системи (ЄІС); створила Європейський підрозділ розслідування з питань наркотиків (який став прообразом Європолу).

У грудні 1991 року в Маастрихті було прийнято рішення про створення наступника «Треві» – Європолу, який був також закріплений у Маастрихтському договорі.

У цей же період було підписано Шенгенську угоду (1985), яка забезпечила вільне перетинання кордонів між країнами-учасницями та скасувала прикордонний контроль.

Згідно з Маастрихтським договором (1993), питання міграції, притулку та біженців увійшли до Третього стовпа ЄС, який охоплював сферу правосуддя та внутрішніх справ. Однак у 90-х роках міжурядовий підхід Третього стовпа викликав незадоволення, що призвело до пропозицій перенести міграційні питання до першого стовпа. Зрештою, за Амстердамським договором (1999) положення Третього стовпа щодо імміграції, притулку та біженців були переведені під юрисдикцію Співтовариства (комунітаризовані) [2, с. 756].

4. Четвертий етап еволюції правового регулювання міграційного контролю в Європейському Співтоваристві бере початок у 2010-х роках. Він характеризується появою нових викликів та визнанням того, що адміністративні можливості країн-членів ЄС виявилися недостатніми для їх подолання.

Масовий і неконтрольований наплив біженців до південноєвропейських країн під час міграційної кризи 2014-2015 років змусив розробити план термінових і рішучих заходів для запобігання людським трагедіям у Середземному морі. [10]. Так, накреслені питання, які мають бути вирішені у найближчому майбутньому: 1) завершення спільної європейської системи притулку; 2) спільне управління європейським кордоном; 3) формування нової моделі легальної міграції.

Враховуючи провали міграційної політики 2014-2015 років, Єврокомісія у квітні 2016 року ініціювала обговорення комплексного реформування системи притулку та міграційної політики. Основними напрямками реформи визначено:

– розробку надійної та справедливої системи визначення відповідальної країни-члена за розгляд заяв про притулок. Це потребує адаптації загальноєвропейської системи притулку до масового напливу шукачів притулку та біженців через визначені пункти в'їзду, а також забезпе-

чення солідарності та справедливого розподілу обов'язків між країнами-членами;

– вдосконалення системи «Eurodac» – централізованої бази даних ЄС, яка містить відбитки пальців усіх заявників притулку, незалежно від їхнього місцезнаходження в ЄС та країни, що надає притулок;

– гармонізацію системи притулку для забезпечення однакового ставлення до шукачів притулку в усьому ЄС та зменшення необґрунтованої міграції. Для цього Комісія пропонує запровадити новий Регламент із єдиною процедурою надання притулку в ЄС замість чинної Директиви;

– протидію несанкціонованому переміщенню осіб всередині ЄС, щоб запобігти зловживанням системою притулку та встановити санкції за непропорційні переміщення між країнами-членами [11].

5. І, нарешті, в загальних рисах охарактеризуємо правове регулювання міграційного контролю в Європейському Союзі після вторгнення РФ на територію України.

Російське вторгнення в Україну спричинило найбільшу міграційну кризу в Європі з часів Другої світової війни, що зумовило необхідність термінового реагування з боку ЄС та впровадження нових правових механізмів міграційного контролю. При цьому, ключовими змінами в правовому регулюванні, як ми бачимо є:

1. Активація Директиви про тимчасовий захист: вперше в історії ЄС застосував Директиву 2001/55/ЄС про тимчасовий захист, надано право українцям проживати, працювати та навчатися в ЄС протягом початкового періоду в один рік з можливістю продовження, забезпечено доступ до медичної допомоги, освіти та соціально-го забезпечення

2. Операційні заходи на кордонах: посилено присутність агентства Frontex на зовнішніх кордонах ЄС; спрощено процедури прикордонного контролю для громадян України; впроваджено спеціальні коридори солідарності для гуманітарної допомоги.

3. Фінансова підтримка: обілізовано кошти з фондів CARE (Cohesion's Action mfor Refugees in Europe); надано додаткове фінансування програмам підтримки біженців; виділено ресурси на адаптацію інфраструктури прийому біженців.

4. Координація та інформаційний обмін: створено Платформу солідарності для координації дій між державами-членами; запроваджено єдину систему реєстрації осіб, які отримали тимчасовий захист; посилено механізми обміну інформацією між національними міграційними службами.

5. Інтеграційні заходи: розроблено спеціальні програми інтеграції українських біженців; спрощено процедури визнання професійних кваліфікацій; забезпечено мовну підтримку та професійне навчання.

На наш погляд, досвід реагування на українську кризу може стати моделлю для майбутнього розвитку міграційної політики ЄС, демонструючи можливість швидкої та ефективної мобілізації ресурсів та координації дій у надзвичайних ситуаціях.

Висновок. Правове регулювання міграційного контролю в Європейському Союзі пройшло тривалу еволюцію від розрізнених національних підходів до комплексної загальноєвропейської системи. Початковий етап характеризувався відсутністю систематичного регулювання, другий етап ознаменувався прийняттям важливого Регламенту 1612/68, який встановив принцип недискримінації та права на возз'єднання сімей. Третій етап відзначився переходом міграційних питань у політичну площину та створенням важливих інституційних механізмів, таких як група «Треві» та Шенгенська система. Четвертий етап, що розпочався у 2010-х роках, був спрямований на подолання нових викликів та адаптацію існуючих механізмів до зростаючих міграційних потоків. Міграційна криза 2014-2015 років виявила недоліки в системі та призвела до ініціатив з реформування політики притулку, вдосконалення системи Eurodac та гармонізації міграційних процедур у всіх країнах-членах ЄС. Сучасний етап, спричинений російським вторгненням в Україну, демонструє здатність ЄС до швидкої адаптації правових механізмів у кризових ситуаціях. Вперше було активовано Директиву про тимчасовий захист, впроваджено комплексні заходи підтримки біженців, включаючи фінансову допомогу, спрощення процедур прикордонного контролю та створення інтеграційних програм. Цей досвід може стати моделлю для подальшого розвитку міграційної політики ЄС, особливо щодо реагування на масштабні міграційні кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Regulation 1612/68. On freedom of movement for workers within the Community. *Official Journal of the European Communities*. No L 257. 2 19.10.68.
2. Huysmans J. The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*. December 2000. Vol. 38, No. 5, pp. 751–777.
3. Fuster L. Jaime. Council Regulation 1612/68: A Significant Step in Promoting the Right of Freedom of Movement within the EEC. *Boston College International and Comparative Law Review*. Volume 11. Issue 1 Article 7. 127–136.
4. Commission of the European Communities v French Republic. Case 96/85. Judgment of the Court of 30 April 1986.
5. Emir Gul v. Regierungspräsident Dusseldorf. Case 131/85. Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 7 May 1986.
6. Vera Hoeckx v Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn, Kalmthout. Case 249/83. Judgment of the Court (Second Chamber) of 27 March 1985.
7. Kenneth Scrivner and Carol Cole v Centre public d'aide sociale de Chastre. Case 122/84. Judgment of the Court (Second Chamber) of 27 March 1985.
8. Identification of applicants (EURODAC). https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/identification-of-applicants_en.
9. Bunyan T. Trevi, Europol and the European state. *Statewatching the new Europe*. 1993. <https://www.statewatch.org/news/handbook-trevi.pdf>
10. European Agenda on Migration: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels, 13.5.2015.COM(2015) 240. URL: https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf.
11. Towards a Reform of the Common European Asylum System and Enhancing Legal Avenues to Europe: Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Brussels, 6.4.2016. COM(2016) 197.
12. Рогач О.Я., Белов Д.М. Зміна сучасної парадигми українського права в умовах військової агресії з боку РФ. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 70(2). 2022. С. 136–141.
13. Белов Д.М., Громовчук М.В., Білак О.П. Міжмуніципальне співробітництво в структурі транскордонного співробітництва. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 72(4). 2022. С. 226–231.